

PM 2012:61 RVII (Dnr 001-154/2012)

Hjälpmedel - ökad delaktighet och valfrihet (SOU 2011:77)

Remiss från Socialdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen "Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet" (SOU 2011:77) hänvisas till vad som sägs i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Socialdepartementets betänkande "Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet" (SOU 2011:77) behandlar förslag på olika lösningar för att införa fritt val av hjälpmedel. Uppdraget har också omfattat att beskriva och tydliggöra hur ansvaret ska fördelas mellan förskrivare, brukare och leverantörer samt analysera och lämna förslag på hur förutsättningarna för en ökad valfrihet ska kunna förbättras med utgångspunkt från rådande ansvarsfördelning mellan huvudmännen. Vidare har uppdraget innehållit frågor om service och underhåll av hjälpmedel, information samt åtgärder för att stimulera och stödja införandet av fritt val av hjälpmedel.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldre- och funktionsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, kommunstyrelsens funktionshinderråd samt kommunstyrelsens pensionsråd.

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att öka den enskildes möjlighet att själv välja hjälpmedel utifrån det egna behovet. Frågan är hur detta ska ske i enlighet med unionsrätt och svensk rätt.

Socialnämnden anser att det är viktigt att framhålla att hjälpmedelsförskrivning inte utgör någon isolerad insats utan är en del av en habiliterings- och rehabiliteringsprocess, det vill säga vikten av att en helhetssyn på en persons behov och situation måste beaktas.

Äldre- och funktionsnämnden är positiv till att en lagstadgad skyldighet för landsting eller kommun att ta hänsyn till den enskildes önskemål vid tillhandahållande av hjälpmedel införs i hälso- och sjukvårdslagen. Det stärker den enskildes möjligheter att klara det dagliga livet och behålla sina funktioner.

Bromma stadsdelsnämnds bedömning är att valfrihet är en viktig del för ökad livskvalitet och för individens självbestämmande men det krävs fortsatt arbete där fler områden bör belysas och klargöras.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att betänkandet är genomarbetat men tar inte upp konsekvenserna för brukare, kommuner och landsting i ett längre tidsperspektiv. Det innehåller många olika förslag som kräver ett stort fortsatt arbete där konsekvensanalyser för hjälpmedelsanvändarna, förskrivarna och huvudmännen behöver genomföras.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är i grunden positiv till ett ökat mått av fritt val när det gäller hjälpmedel. Förslagen i utredningen kräver dock på flera punkter ytterligare beredning. Flera ansvarsfrågor saknar svar. Det bör till exempel utarbetas tydligare gränssnitt mellan förskrivarens och den enskildes brukarens ansvar om ett hjälpmedel uttaget genom fritt val inte fungerar som avsett.

Kommunstyrelsens funktionshinderråd anser det värdefullt att uppmärksamma att brukaren är den som ofta har störst kunskap om sina behov. Valfrihet och möjligheter att pröva olika hjälpmedel är en förutsättning. De anser att hjälpmedlen kommer att komma till större användning och att inte onödiga hjälpmedel förskrivs.

Kommunstyrelsens pensionärsråd anser att hjälpmedelsförskrivning inte utgör någon isolerad insats utan är en integrerad del i hälso- och sjukvårdens processer, där hjälpmedlet ska kompensera för en persons aktivitetsbegränsningar, underlätta behandling eller förebygga komplikationer i en rehabiliteringsprocess. I all vård, inklusive habilitering och rehabilitering, är helhetssynen på personens behov och situation viktig.

Mina synpunkter

Rätt hjälpmedel kan förändra förutsättningen för en person att själv klara av vardagslivet. Därför är helhetssynen på en persons behov och situation betydande för habiliterings- och rehabiliteringsprocessen. Hjälpmedel ska möta den enskildes behov samtidigt som insatserna ska utformas i samråd med den enskilde. Jag välkomnar förslaget att öka den enskildes möjlighet att välja hjälpmedel utifrån den egna viljan och det egna behovet.

Jag är positiv till en lagstiftning som ger landstinget eller kommunen skyldighet att ta hänsyn till den enskildes önskemål. Ersättningen måste vara tydlig för den enskilde i valet. Det ska även finnas möjlighet att själv lägga till pengar för att få ett annat hjälpmedel än det som erbjuds inom nivån. De som av olika anledningar inte vill eller kan välja ska få sina behov tillgodosedda genom så kallade ickevalsalternativ.

Kommuner och landsting bestämmer vilka produkter som ska kunna förskrivas som hjälpmedel. Det är viktigt att säkerställa ett brett urval av hjälpmedel för att skapa utrymme för valfrihet. Information om vilka hjälpmedel som finns att tillgå och vilka hjälpmedel som användaren får tillgång till måste vara saklig, relevant, tydlig och lättillgänglig. Det ska vara enkelt att jämföra olika alternativ. Det är viktigt att säkerställa att information, och möjligheten att få tillgång till nya produkter är effektiv och enkel. Hjälpmedel och ny teknik är under ständig utveckling. Regelverket måste utformas så att det säkerställer tillgången på senaste tekniken och nya möjligheter genom att stimulera uppfinningar och nya produkter.

Under tre år, 2007 - 2010, genomförde Hjälpmedelsinstitutet försöksverksamhet med fritt val av hjälpmedel där Stockholms län medverkade. Projektet gav erfarenheter som bör beaktas och tas tillvara i ett fortsatt arbete. Hjälpmedelsanvändarna var i stort sett eniga om att fritt val av hjälpmedel stärker användarnas inflytande, möjlig-

het att välja och att service och underhåll fungerar enkelt och smidigt. Stockholms län har fortsatt med fria val även efter projektets slutredovisning 2010.

Rätt anpassat hjälpmedel kan stimulera till ökad självständighet, varför jag välkomnar utredningens förslag om fritt val av hjälpmedel för ökad delaktighet och valfrihet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet” (SOU 2011:77) hänvisas till vad som sägs i denna promemoria.

Stockholm den 18 april 2012

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Karin Wanngård* (S) enligt följande.

Reservation anfördes av borgarrådet *Karin Wanngård* (S) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta

Att delvis godkänna förvaltningens remissvar

Att därutöver anföra följande

Utredningens förslag inskränker kommunernas och landstingens självstyre, som är en viktig demokratisk princip. Vi anser att det noga behöver övervägas om staten verkligen ska bestämma hur hjälpmedelsverksamheten ordnas på lokal nivå.

Vi instämmer för övrigt med förvaltningen om att hjälpmedelsverksamheten inte får bli isolerad från den övriga habiliteringen och rehabiliteringen. Kompetensen hos t.ex. sjukgymnaster och arbetsterapeuter måste tas till vara. Det är också viktigt att ansvar inte faller mellan stolarna när kommuner, landsting och privata företag får ansvara för delar av hjälpmedelsförsörjningen.

En reform får inte innebära att hjälpmedelsförskrivningen blir ännu mer standardiserad och att kvalitetskrav eller individuella behov endast uppfylls för brukare som har möjlighet att betala extra. Det är det medicinska behovet som ska styra valen av hjälpmedel. I synnerhet gäller detta för barn och ungdomar, som ska ha rätt till rätt hjälpmedel oavsett föräldrarnas ekonomiska resurser.

Det är också viktigt, som förvaltningen tar upp, att service och underhåll ska fungera på ett smidigt sätt. Här vill tillägga att man bör undvika privat ägande av dyra hjälpmedel. Istället bör det finnas god tillgång till service och underhåll, då brukare ofta behöver sina hjälpmedel kontinuerligt och har svårt att själva ordna reparation. Det kan med fördel införas en andrahandsmarknad, så att man kan få verklig frihet att pröva ett hjälpmedel innan man gör ett avgörande val.

Vi noterar slutligen att kommunstyrelsens funktionshinderråd har lämnat utförliga och tänkvärda synpunkter på utredningens förslag.

Det antecknades till förteckningen att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Karin Wanngård, Olle Burell och Emilia Bjuggren* (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta att

Som svar på remissen "Hjälpmedlen – ökad delaktighet och valfrihet" (SOU 2011:77) lämnas följande yttrande.

Idag är fritt val en liten fråga inom äldreomsorgens särskilda boendeformer, då få äldre har förmåga och eller intresse av att själva välja hjälpmedel. Ett brett hjälpmedelssortiment finns redan idag på våra hjälpmedelscentraler och det finns stor valfrihet för patienten att tillsammans med förskrivare, hjälpmedelskonsulent och hjälpmedelstekniker hitta den bästa individuella lösningen. Stockholms hjälpmedelscentraler fungerar som de inköpscentraler och visningslägenheter för hjälpmedel som föreslås i utredningen.

Den borgerliga alliansen har byggt upp en stor "valfrihetsbyråkrati" inom vården, skolan och omsorgen. Allt större del av samhällsservicen och vården omvandlas till en marknad där medborgarna och brukarna förutsätts skaffa sig tillräckliga kunskaper för att göra rationella val i frågor som är av yttersta vikt för liv och hälsa. I likhet med Kommunstyrelsens funktionshindersråd ser vi stora svårigheter att bedöma förslagen i utredningen. Den administrativa uppbyggnaden riskerar att ge en stor och dyr administration, då man skapar möjligheter för alla hjälpmedelsbrukare att göra fritt val men endast få använder möjligheten.

I försöksverksamheten där bland annat Stockholms län deltog, var det mindre än 1 procent av alla förskrivningar som gjordes via Fritt Val. Bland de flitigaste användarna var de som behöver hörselhjälpmedel. Det är också inom denna grupp som de flesta protesterna har kommit. Brukare har känt sig lurade att handla avancerade hjälpmedel till höga priser när de kan få fullgod kvalitet inom landstingens upphandlade sortiment. Det är viktigt att landstingen säkerställer att brukarna har rätt information och att landstinget tar det fulla ansvaret för att hjälpmedel inte blir säljarnas marknad.

Många valmöjligheter kan innebära att det blir oöverskådligt för den enskilde att göra sitt val. Förskrivarnas kompetens blir avgörande. För att kunna påverka valet och få bästa möjliga hjälpmedel behövs stöd av professionella som arbetar med hjälpmedelsförskrivning. Och det är de professionella som måste ha det yttersta ansvaret för att patienten får bästa möjliga hjälpmedel. Brukare och patienter kan inte själva bli kunniga i allt. Det nuvarande systemet måste kunna utvecklas för att öka patientens inflytande utan att en ny valfrihetsbyråkrati byggs upp. Men idag blir besluten alltmer de enskildas ensak och de professionellas roll blir ottydlig. Vems är ansvaret när den enskilda har gjort sitt fria val och hjälpmedlet måste bytas ut? Hur många fria val får man göra? Hur mycket blir man utsatt för kommersiell reklam?

Det är viktigt att värna lika mycket om de brukare som inte kan eller vill göra egna val, som om de brukare som klarar att välja. I likhet med Bromma stadsdelsförvaltning frågar vi oss om Fritt Val kan bli en klassfråga, så att de som kan skjuta till pengar får bättre hjälpmedel. Det måste vara behoven som styr och inte brukarnas plånbok. Privat ägande av dyra hjälpmedel bör undvikas, och möjligheten att ordna en andrahandsmarknad bör undersökas. I likhet med Kommunstyrelsens funktionshinderråd ser vi risker med att enskilda brukare tvingas betala en del av kostnaderna. Redan idag har kostnader övervältrats på brukarna, till

exempel genom att bekosta försäkring på elrullstol. Det får inte heller bli så att enskilda tvingas betala för service och underhåll av hjälpmedlet.

En demokratisk principfråga är också att utredningens förslag inskränker kommunernas och landstingens självstyre, och det måste noga övervägas om staten verkligen ska bestämma hur hjälpmedelsverksamheten ska ordnas på lokal nivå.

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

ÄRENDET

Socialdepartementets betänkande ”Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet” (SOU 2011:77) behandlar ett förslag på olika lösningar för att införa fritt val av hjälpmedel. Uppdraget har också omfattat att beskriva och tydliggöra hur ansvaret ska fördela sig mellan förskrivare, brukare och leverantörer samt analysera och lämna förslag på hur förutsättningarna för en ökad valfrihet ska kunna förbättras med utgångspunkt från rådande ansvarsfördelning mellan huvudmännen. Vidare har uppdraget även innehållit frågor om service och underhåll av hjälpmedel, information samt åtgärder för att stimulera och stödja införandet av fritt val av hjälpmedel.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldre- och barnnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, kommunstyrelsens funktionshinderråd samt kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att öka den enskildes möjlighet att själv välja hjälpmedel utifrån det egna behovet. Frågan är hur detta ska ske i enlighet med unionsrätt och svensk rätt. Utredningen anger några alternativa vägar.

Grunden för en koncession är att leverantören bär ett ekonomiskt risktagande för nyttjandet. Även om det inte ska uteslutas att en koncession kan föreligga för varor ställer sig stadsledningskontoret tvekan till om det föreligger ett sådant ekonomiskt risktagande vid tillhandahållande av hjälpmedel att en koncession föreligger i de fall värdet för varor överstiger värdet av tjänster. Därmed är det inte en framkomlig väg att använda LOV för att tillhandahålla hjälpmedel såsom LOV är utformad idag. Utredningen föreslår dock en förändring av LOV.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att det är möjligt att frångå en rangordning i ett ramavtal. Detta om det sker för att tillgodose en vårdtagares preferenser och om detta framgår i förutsättningarna vid upphandling av ramavtalet.

Direktupphandling borde inte vara ett alternativ till att i normalfall anskaffa hjälpmedel med nuvarande tillämpning av ”synnerliga skäl”.

Överlämnas en personlig budget till den enskilde att själv införskaffa hjälpmedel faller detta utanför upphandlingslagstiftningen eftersom kontraktsrelationen uppstår mellan den enskilde och den leverantör som tillhandahåller hjälpmedel.

Stadsledningskontoret anser att ett dynamiskt inköpssystem bör införas som möjlighet för att göra upphandling. Det skapar flera verktyg för upphandlande myndigheter att tilldela kontrakt och därmed möjliggöra högre effektivitet och ändamålsenlighet. Jämfört med ramavtal medför ett dynamiskt inköpssystem att det är möjligt för en leverantör att löpande ansluta sig, vilket i sin tur medför möjligheten till lägre inträdeskrav.

Det är också viktigt se över vilken form av upphandling som är mest lämplig för respektive hjälpmedel och hjälpmedelsanvändare innan upphandling sker. Inför en upphandling behöver denna fråga utredas vidare innan ett eller flera valfrihetssystem införs.

Vidare behöver konsekvenserna av förslaget utredas mer ur ett längre tidsperspektiv. Som exempel kan nämnas vad som händer med det egenägda och fritt valda hjälpmedlet när

brukarens förmåga att hantera hjälpmedlet förändras och/eller brukaren vandrar mellan olika huvudmän från ordinärt boende till särskilda boendeformer samt vid dödsfall. Ett annat exempel är hanteringen av begagnade hjälpmedel. Hur detta ska hanteras behöver tydliggöras i ett upphandlingsförfarande.

En förutsättning för att en reell valfrihet ska råda är att det ställs krav på leverantörerna att kunna erbjuda ett brett sortiment där också nya produkter snabbt blir tillgängliga och att information om dessa sprids. Vid utveckling av nya produkter vore det önskvärt om hjälpmedelsanvändare med sina kunskaper kan vara till hjälp med att få lämna synpunkter. Nya metoder, ny teknik och ny kunskap ger ökade möjligheter att kompensera en funktionsnedsättning och detta måste tas tillvara inom hjälpmedelsområdet.

I nuläget har Stockholms stad ansvar för att tillhandahålla hjälpmedel i särskilda boenden och till viss del i dagverksamheterna. I det ordinarie boendet har Stockholms läns landsting ansvaret. Det är dock av stor betydelse för staden att det är en god hjälpmedelstillgång i det ordinarie boendet eftersom det påverkar den enskildes möjligheter att leva självständigt vilket därmed minskar behovet av hjälp- och stödinsatser från staden. När hemsjukvården i det ordinarie boendet överförs till kommunen kommer ett valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen att påverka Stockholm stad mer.

Som svar på remissen ”Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet” (SOU 2011:77) hänvisas till vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 mars 2012 följande:

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), ledamoten Jonas Eklund m.fl. (MP) och tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Utredarens uppdrag har varit att lämna förslag på olika lösningar för att införa fritt val av hjälpmedel, att beskriva och tydliggöra hur ansvaret ska fördela sig mellan förskrivare, brukare och leverantörer och analysera och lämna förslag på hur förutsättningarna för en ökad valfrihet ska kunna förbättras med utgångspunkt från rådande ansvarsfördelning mellan huvudmännen. Uppdraget har även innehållit frågor om service och underhåll av hjälpmedel, information samt åtgärder för att stimulera och stödja införandet av fritt val av hjälpmedel.

Det är viktigt att framhålla att hjälpmedelsförskrivning inte utgör någon isolerad insats utan är en del av en habiliterings- och rehabiliteringsprocess, d v s vikten av en helhetssyn på en persons behov och situation måste beaktas. Därav följer att samordning av olika insatser inom habilitering och rehabilitering är väsentlig för att hjälpmedlen ska möta den enskildes behov på bästa sätt och att insatserna utformas och genomförs i samråd med den enskilde.

Utredningen föreslår fritt val av hjälpmedel och att upphandling av tjänster ska ske genom LOV, lagen om valfrihetssystem. Förvaltningen instämmer i förslaget och vill understryka betydelsen av följande:

- En förutsättning för valfriheten är att landsting och kommuner ställer sådana krav på leverantörerna som innebär att användarna får tillgång till ett sortiment som ger utrymme för valfrihet.
- Erfarenheterna från det projekt som genomförts om Fritt val av hjälpmedel bör tas

till vara och beaktas i ett kommande arbete med fritt val. Enligt den utvärdering som gjorts av projektet var hjälpmedelsanvändarna i stort sett eniga om att fritt val stärker användarnas inflytande, möjligheten att välja och att service och underhåll fungerar enkelt och smidigt.

- Kommuner och landsting måste tillhandahålla hjälpmedel även till dem som inte kan eller vill välja, det så kallade ickevalsalternativet.
- Information, både när det gäller möjligheterna att välja och vad man kan välja mellan, är nödvändigt för ökat inflytande och ökad valfrihet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

Nya metoder, ny teknik och ny kunskap ger ökade möjligheter att kompensera en funktionsnedsättning och detta måste tas tillvara inom hjälpmedelsområdet.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 mars 2012 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen av Socialdepartementets betänkande ”Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet” (SOU 2011:77).

Reservation anfördes av vice ordföranden Christopher Ödmann m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Torun Boucher (V), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

I nuläget har Stockholm stad ansvar för att tillhandshålla hjälpmedel i vård- och omsorgsboendena och till viss del i dagverksamheterna. I det ordinära boendet har Stockholms läns landsting ansvaret. Hjälpmedelstillgång i det ordinära boendet som landstinget ansvarar för, har dock en stor betydelse för staden eftersom den äldre funktionshindrade med rätt hjälpmedel kan leva självständigt och behovet av hjälpinsatser från staden kan minska. Rätt anpassade hjälpmedel kan stimulera till självständighet. Ett valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen kommer att påverka Stockholms stad mer i framtiden än idag, eftersom hemsjukvården i det ordinära boendet på sikt blir ett primärkommunalt ansvar. I det ansvaret kan den basala hjälpmedelsförsörjningen ingå och även habiliterings- och rehabiliteringsansvaret i hemsjukvård.

Hjälpmedelsförskrivning utgör inte någon isolerad insats utan är en integrerad del i hälso- och sjukvårdens processer, där hjälpmedlet ska kompensera för en persons aktivitetsbegränsningar, underlätta behandling eller förebygga komplikationer i en rehabiliteringsprocess. I all vård, inklusive habilitering och rehabilitering, är helhetssynen på personens behov och situation viktig.

Förvaltningen är positiv till att en lagstadgad skyldighet för landsting eller kommun att ta hänsyn till den enskildes önskemål vid tillhandahållande av hjälpmedel införs i hälso- och sjukvårdslagen. Det stärker den enskildes möjligheter att klara det dagliga livet och behålla sina funktioner.

I utredningen föreslås behovsnivåer som den enskilde kan använda för att välja hjälpmedel utifrån. Den enskilde ska också få möjlighet till att lägga till pengar för att få ett annat hjälpmedel än det som erbjuds inom nivån. Vid eventuellt införande av behovsnivåer måste det fortfarande finnas stora möjligheter till individuella bedömningar, så att behovsnivåerna

inte begränsar den enskildes tillgång till hjälpmedel. Det är också viktigt att se över ansvarskedjan vid förskrivning och utprovning av hjälpmedel när den enskilde i högre grad väljer och eventuellt äger sitt hjälpmedel själv.

En förutsättning för valfrihet av hjälpmedel är att den enskilde får information om vilka hjälpmedel som finns att tillgå och möjligheten att påverka vilket hjälpmedel som han eller hon får tillgång till. Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för informationen ökar och kravet på tillgänglig information från huvudmännen förstärks.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2012 att godkänna förvaltningens förslag till yttrande.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S) och Cecilia Obermüller m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 mars 2012 har i huvudsak följande lydelse.

I dagsläget är fritt val inte en stor fråga inom äldreomsorgens särskilda boendeformer då få personer har förmåga och/eller intresse av att själva välja hjälpmedel.

I Stockholm har vi idag ett brett hjälpmedelssortiment på våra hjälpmedelscentraler. Om befintligt utbud på hjälpmedelscentralen inte täcker patientens behov finns möjlighet att gå utanför det upphandlade sortimentet. Stor valfrihet finns samt möjlighet för patienten att tillsammans med förskrivare, hjälpmedelskonsulent och hjälpmedelstekniker hitta den bästa individuella lösningen. Stockholms hjälpmedelscentraler fungerar som de inköpscentraler och visningslägenheter för hjälpmedel som föreslås i utredningen. Om inköpscentraler är en bra lösning kan förvaltningen inte ta ställning till.

Olika hjälpmedel

I remissens kapitel 7 diskuteras olika system för olika hjälpmedel, dvs. att olika hjälpmedel är olika lämpliga att ingå i fritt val eller som egenvård. I 7.9 nämns Rörelsehjälpmedel, Hörselhjälpmedel, Synhjälpmedel, Kognitiva hjälpmedel, Ortopediska hjälpmedel och Hjälpmedel för barn. Här tycker vi att ADL-hjälpmedel såsom duschpallar, griptänger och specialbestick, borde utgöra en egen grupp.

Konsekvensanalys

I remissens kapitel 8 där konsekvenser och finansiering diskuteras saknas helt konsekvensbeskrivning för förskrivare avseende deras ansvar och roll. Förskrivarna är i behov av utbildning avseende egenvårdsbedömningar av hjälpmedel då arbetsterapeuter och sjukgymnaster i sin yrkesutövning jämfört med sjuksköterskor inte tidigare gjort bedömning av förmåga till egenvård. Förvaltningen ser ett behov av en handbok som beslutsstöd för egenvård och fritt val av hjälpmedel.

När det finns flera olika alternativ att välja emellan måste den enskilde ges förskrivarens stöd och hjälp i valsituationen, sådant kommer att ta tid och kräva resurser. Förskrivarna måste få en ökad och bred kunskap av hjälpmedelssortimentet, en specifik kunskap som hjälpmedelskonsulenten idag besitter.

Det saknas tydlig och sammanhängande konsekvensbeskrivning om vad som händer med det egenägda och fritt valda hjälpmedlet över tid, där brukarens förmåga att hantera hjälpmedlet förändras och brukaren vandrar mellan olika huvudmän från ordinärt boende till särskild boendeform samt vid dödsfall.

I konsekvensbeskrivningen saknas även en beskrivning av förskrivarens ansvar och roll i samband med ovan beskrivna förändringar. Inte heller beskrivs vad som händer när förskrivaren och patienten är oense om egenvård, anhörigas roll och ansvar eller konsekvenser om

patienten gör ett dåligt val. Vidare saknas konsekvensbeskrivning av omvårdnadspersonals och personliga assistenters ansvar kring dessa hjälpmedel.

Anslag

Utredningen föreslår att:

- Hjälpmedelsinstitutet tilldelas medel till insatser enligt utredningens förslag.
- kommuner, landsting och Sveriges kommuner och landsting (SKL) bör få möjlighet att ta del av stimulansmedel för valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen.
- Kammarkollegiet bör få medel för att ta fram vägledning för valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen och de ökade kostnaderna för valfrihetswebben.
- Konkurrensverket bör få utökat anslag för tillsynen av den föreslagna lagen om valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen.

Kostnader

Sannolikt är att reformen kommer att kräva resurser framförallt i inledningsskedet.

Förvaltningen befarar att den administrativa uppbyggnaden för att möta Fritt Val skulle kunna resultera i en omfattande och kostsam administration, då man skapar förutsättningar för alla hjälpmedelsbrukare att göra fritt val men endast ett fåtal nyttjar möjligheten. I försöksverksamheten av Fritt Val där landstingen Kronoberg, Stockholm och Sörmland deltog var det mindre än 1% av alla förskrivningar som gjordes via Fritt Val.

Återtag av hjälpmedel, hantering och värdering av begagnade hjälpmedel är tidskrävande och kostsamt och ansvaret faller sannolikt på den huvudman som brukaren tillhör, dvs. att förvaltningen får ta hand om de hjälpmedel som kommer från våra särskilda boendeformer.

Möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling av förskrivare avseende sortiment är av central betydelse för en god hjälpmedelsförskrivning. Kompetensutveckling är tidskrävande men särskilt viktig i samband med att nya system och rutiner introduceras och kan på enheterna initialt ta vård och behandlingstid i anspråk.

Hjälpmedelssäkerhet

Olyckor och fel i samband med medicintekniska produkter (medicintekniska hjälpmedel) rapporteras till Läkemedelsverket. Då egenvård bedöms kan vanliga konsumentprodukter användas som hjälpmedel och är då inte ett Medicintekniskt hjälpmedel och faller därmed utanför läkemedelsverkets kontroll, Lex Maria kan då inte heller göras. Förslag på hur detta kan hanteras på ordinärt respektive särskilt boende framgår ej av utredningen.

Kommunens ansvar för begagnade hjälpmedel

Det ligger inte i kommunens intresse att hantera begagnade fritt valda och egenägda hjälpmedel som ofta är specialanpassade för den enskilde individens behov, såsom en Segway eller en särskild modell av rullstol där tillbehören kan vara mycket dyra och måste beställas med långa leveranstider.

För att lämna ut ett begagnat hjälpmedel krävs en funktionskontroll samt kunskap om hjälpmedlets historik, dvs. om någon särskild åtgärd utförts av en verkstad är det verkstaden som är ansvarig för åtgärden och därmed för produktens säkerhet.

Finns minsta osäkerhet kring hjälpmedlets historik och kvalitet på reparationer/ anpassningar kan hjälpmedlet inte lämnas vidare till annan brukare. Därmed måste rutiner för kassering tas fram, idag ombesörjs detta av hjälpmedelscentralerna.

Om brukaren istället för att äga sitt hjälpmedel ges möjlighet till hyra direkt från leverantören ligger äganderätten hos leverantören dit hjälpmedlet återlämnas. Leverantören som är specialist på sitt hjälpmedel funktionskontrollerar och ansvarar för att det begagnade hjälpmedlet är säkert istället för att en förskrivare väljer, med hänsyn till patientsäkerhet, att kassera ett funktionsdugligt hjälpmedel.

Vid hyra kan brukaren i sin tur välja att hyra ett begagnat hjälpmedel till en lägre kostnad, samt lättare byta hjälpmedel om denne gjort ett val som hon/han inte är nöjd med.

Förvaltningen önskar vidare utredning avseende hyra av hjälpmedel.

Ur socialt perspektiv

Ett valfrihetssystem måste ha de enskildas bästa i främsta rummet.

Många valmöjligheter kan innebära att det inte blir åskådligt att göra sitt val utan snarare en börda för brukarna. Förskrivarnas kompetens blir avgörande.

För de som klarar av att välja innebär Fritt Val en stor möjlighet att påverka sin egen vardag men det är också viktigt att värna om och ge samma förutsättningar till att göra bra val för brukare som inte kan eller vill göra egna val. Delar av målgrupper som berörs av reformen är inte ”starka grupper” som uppskattar många valsituationer.

Det måste finnas lättillgänglig information med hänsyn taget till att alla inte har datorer att använda för att ta reda på sina olika valmöjligheter.

Hur nås målgrupperna av information om senaste teknologin avseende hjälpmedel? Kan vi förvänta oss att intresseorganisationerna ska vara behjälpliga i att uppdatera sina medlemmar om den senaste tekniska utvecklingen eller skall detta ombesörjas på annat sätt?

Kan frågan om Fritt Val bli en klassfråga, så att de som kan skjuta till egna medel får bättre hjälpmedel? Kan detta kompenseras av försörjningsstöd?

Övrigt

Remissen är otydlig i vad som menas med ”för att LOV¹ ska kunna användas för att skapa valfrihetssystem för hjälpmedel måste värdet på hjälpmedel vara lägre än värdet på de tjänster som är kopplade till tillhandahållandet”. Detta måste förtydligas.

Förvaltningens bedömning är att valfrihet är en viktig del för ökad livskvalitet och för individens självbestämmande men det krävs fortsatt arbete där fler områden bör belysas och klargöras.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2012 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Eva Fagerhem m.fl. (S) och ledamoten Carita Stenbacka Tenezakis (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 mars 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att betänkandet är genomarbetat men tar inte upp konsekvenserna för brukare, kommuner och landsting i ett längre tidsperspektiv. Det innehåller många olika förslag som kräver ett stort fortsatt arbete där konsekvensanalyser för hjälpmedelsansvändarna, förskrivarna och huvudmännen behöver genomföras.

Förvaltningen delar utredningens syfte att delaktighet och valfrihet är viktiga områden att utveckla inom hjälpmedelsområdet för funktionshindrade. Förvaltningen delar åsikten att införandet av en lagstadgad skyldighet för landsting eller kommun att ta hänsyn till den enskildes önskemål vid tillhandahållande av hjälpmedel och att hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för att medverka till att den enskilde får möjlighet att välja, är viktigt och bra. Det ger en större tyngd och fokus på hjälpmedelsområdet för personer med funktionshinder.

Förskrivarens kompetens är av central betydelse för en välfungerande hjälpmedelsförskrivning oberoende av process. En kontinuerlig kompetensutveckling inom hjälpmedelsområdet är av stor vikt och speciellt när nya hjälpmedel och/eller rutiner introduceras. Förskrivarprocessen bör ses över för att underlätta och stärka förskrivaren i sin bedömning av bland annat egenvård. Det är viktigt att förskrivaren känner trygghet i sin bedömning. Utbildning och stöd för implementeringen behövs. Vid Hjälpmedelinstitutets arbete med framtagande av en handbok bör representanter för förskrivare från särskilt boende finnas med.

Att öka inflytande och valfrihet inom ramen för nuvarande regler där man kan behöva ändra vissa delar i lagarna kan vara den bästa lösningen för flertalet av hjälpmedelsanvändarna, för förskrivarna och huvudmännen. För de hjälpmedelsanvändare som inte vill eller kan välja hjälpmedel blir ickevalsalternativet integrerat. Hjälpmedelsanvändare som vill och önskar äga sitt hjälpmedel kan göra det via Fritt val eller möjligheten till personlig budget för hjälpmedel. Visningsmiljöer av leverantörer bör även med detta alternativ vara en möjlighet.

Fördelar vid varukoncession kan vara utbudet av hjälpmedel, men för att det ska vara ett alternativ för hjälpmedelsanvändaren behöver konsekvenser i ett längre perspektiv analyseras. Det kan avse hjälpmedelsanvändare med många olika typer av hjälpmedel, hjälpmedelsanvändare i glesbygd, hjälpmedelsanvändare i särskilt boende, eller om det ska finnas många olika system för hjälpmedel. Extra viktigt att få stöd och hjälp att hitta rätt produkt är det för nya hjälpmedelsanvändare och äldre personer. Erfarenhet av hjälpmedel kan vara viktigt för att se och förstå sina behov.

För de kommuner och landsting som inför fritt val med eget ägande kan en vidare utredning behövas för att se över konsekvenserna i ett längre perspektiv. Det egna ägandet med ansvar för hjälpmedlet kan få konsekvenser för individen vid exempel flytt till särskilt boende. Ansvaret vid eget ägande att anmäla brister hos hjälpmedlet till Läkemedelsverket kan behöva ses över.

För delaktighet och valfrihet är information nödvändig. Många av hjälpmedelsanvändarna både yngre och äldre har funktionsnedsättningar som inte gör det möjligt att ta del av de informationssystem som ges förslag på. Här behövs fortsatt arbete hur man når att informera den gruppen av hjälpmedelsanvändare.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 mars 2012 att överlämna tjänsteutlåtandet som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Systemet för bedömning av behov av hjälpmedel - besluts- samt förskrivningsprocessen – är inte lättgenomträngligt i sin tidigare form och ännu mindre i den nu föreslagna. Principerna beskrivs bäst i en skrift från Hjälpmedelsinstitutet (<http://hi.se/sv-se/Publicerat/Hjalpmedelsverksamhet/Forskrivningsprocessen-skrift/>). Från den har förvaltningen hämtat den schematiska skiss som återfinns som bilaga 1.

Förvaltningen är i grunden positiv till ett ökat mått av fritt val när det gäller hjälpmedel. Förslagen i utredningen kräver dock på flera punkter ytterligare beredning.

Flera ansvarsfrågor saknar svar. Det bör t.ex. utarbetas tydligare gränssnitt mellan förskrivarens och den enskilde brukarens ansvar om ett hjälpmedel uttaget genom fritt val inte fungerar som avsett.

Förvaltningen menar att allas rätt till likvärdig hälso- och sjukvård kräver att ungefär samma principer får gälla i hela landet, t.ex. när det gäller vilka krav som ska ställas på en brukare för att få komma i fråga för fritt val eller vilka grupper av hjälpmedel som ska omfattas. Utredningen ger här ingen vägledning. Det förefaller inte heller förenligt med likställighetsprincipen att vissa vårdhuvudmän kan välja att erbjuda ”återköp” av hjälpmedel från enskilda brukare, medan andra kan välja att inte erbjuda detta.

Förskrivarens roll kommer att förändras radikalt. Han eller hon måste på ett pedagogiskt

sätt kunna informera om rätten till fritt val; en information som ska ges till alla i inledningen av processen. Kunskaper krävs också om ett mycket större urval möjliga hjälpmedel. Dessutom måste förskrivaren fatta beslut om fritt val ska få användas i det enskilda fallet eller om en traditionell förskrivningsprocess av olika skäl är att föredra; ett beslut enligt hälso- och sjukvårdslagen som inte kan överklagas. Det är förvaltningens uppfattning att den försöksverksamhet med fritt val som sedan 2007 pågått inom Stockholms läns landsting inte fått brett genomslag. Också här krävs därför omfattande utbildningsinsatser för och stöd till alla förskrivare.

Konsekvenser för stadsdelsnämnden

Förslagen i utredningen bedöms i nuläget inte ha några direkta ekonomiska konsekvenserna för stadsdelsnämnden. Med nuvarande ansvarsfördelning för vård och omsorg bedöms de praktiska konsekvenserna begränsas till enstaka förskrivare inom äldreomsorgen, företrädesvis sjukgymnast eller arbetsterapeut vid servicehusen. Undantagsvis sker förskrivning av hjälpmedel också till boende med heldygnsomsorg, men oftast ingår hjälpmedlen där som en del av vårdinsatsen och hyrs in eller köps in och ägs av boendet.

Fler grupper – biståndsbedömare, anställda vid gruppboheter och dagliga verksamheter m.fl. - kommer att behöva utförlig information.

Kommunstyrelsens funktionshinderråd

Kommunstyrelsens funktionshinderråd beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2012 att som svar på remissen lämna rådets yttrande.

Kommunstyrelsens funktionshinderråds yttrande daterat den 26 mars 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Grundtanken att den som har ett behov av ett hjälpmedel själv ska få välja fabrikat etc. är rätt. Vi ser dock stora risker med att man som enskild ska få ta en del av kostnaden för sitt hjälpmedel. En valfrihet för hjälpmedel får inte innebära en merkostnad för den enskilde användaren som har det faktiska behovet. Redan idag har Stockholms läns Landsting skjutit över kostnader för hjälpmedel på den enskilde i och med att den enskilde får bekosta en försäkring på t.ex. en el rullstol. Landstinget har ofta ett lägre pris med sina rabatter än vad en enskild konsument kan få. I det försök som har pågått med "Hjälpmedelschecken", har storleken motsvarat det hjälpmedel som Landstinget har i sitt sortiment. Om betänkandets förslag ska träda i kraft, är det av stor vikt att det blir ett prissystem som skyddar den enskilde för extra kostnader inte bara för själva hjälpmedlet utan också för service och underhåll. Det behöver också ställas krav på leverantörer av hjälpmedel att de har en väl utbyggd serviceverksamhet som finns tillgänglig dygnet runt.

Ägandefrågan är en annan knäckfråga. Ett av förslagen är att leverantören ska äga hjälpmedlet. Vad händer då vid en konkurs? Eller vid uppköp? Vilka kunskapskrav skall ställas på den enskilde för att kunna välja det hjälpmedel som passar bäst för att uppfylla det faktiska behovet? I förslaget sägs det att det ska finnas ett alternativ för de personer som inte vill eller kan välja. Hur kommer då det faktiska priset att sättas? Här nedan följer ytterligare några synpunkter från brukarhåll.

Utvecklingen av hjälpmedel och andra produkter som kan användas som bra hjälpmedel går nu mycket fort. Kanske speciellt inom segmentet kognitiva hjälpmedel. Viktigt är att stötta att nya produkter tas fram och snabbt blir tillgängliga, att de t.ex. finns med på landstingens sortimentslistor, samt att information om dem sprids. Önskvärt är även en tidig och öppen diskussion om utvecklingen av nya produkter som kan vara till hjälp för funktionsnedsatta så att dessa kan vara med och med sina kunskaper lämna synpunkter. Det är viktigt att uppmärksamma kostnadsnivåer som kan vara mycket olika mellan traditionella hjälpmedel och konsumentprodukter och vilka besparingar som kan göras.

Samordning av insatser viktig. Uppmärksamma på fördelar med att kunna göra samlade

bedömningar i en så kallad Individuell plan enligt LSS och SoL. Det är också viktigt med instruktioner och starthjälp vid användande av nya hjälpmedel. Detta gäller naturligtvis även för så kallade konsumentprodukter. Allra viktigast att se till individens behov och förutsättningar till ett bättre liv. Vi efterfrågar utvärderingar av användande av hjälpmedel utifrån såväl högre livskvalité som minskade samhällskostnader. Här behövs troligen mer forskning och granskning av nytta och kostnader. Förutsättningar när det gäller valfrihet m.m. är säkert ytterst olika för olika slag av hjälpmedel vilket utredningen framhåller. Kanske man bör diskutera frågorna i utredningen uppdelat på typer av hjälpmedel, storlek, kostnader m.m.

Till sist är det värdefullt att uppmärksamma att brukaren ofta är den som har störst kunskap om sina behov och som tillsammans med personal kan göra bra val. Valfrihet och möjligheter att pröva olika hjälpmedel är en förutsättning. Det medför säkerligen att hjälpmedlen kommer till större användning och att inte onödiga hjälpmedel förskrivs. Sammantaget betyder detta att kostnadsbesparingar görs. Det är för många oklarheter i förslaget för att Funktionshinderrådet ska kunna ställa sig enbart positiva till betänkandets förslag i utredningen om Fritt val av hjälpmedel. Det är mycket svårt att göra bedömningar av en utredning på 160 sidor.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2012 att ställa sig bakom förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kommunstyrelsens pensionärsråds tjänsteutlåtande daterat den 27 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

I nuläget har Stockholm stad ansvar för att tillhandshålla hjälpmedel i vård- och omsorgsboendena och till viss del i dagverksamheterna. I det ordinära boendet har Stockholms läns landsting ansvaret. Hjälpmedelstillgång i det ordinära boendet som landstinget ansvarar för, har dock en stor betydelse för staden eftersom den äldre funktionshindrade med rätt hjälpmedel kan leva självständigt och behovet av hjälpinsatser från staden kan minska. Rätt anpassade hjälpmedel kan stimulera till självständighet. Ett valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen kommer att påverka Stockholms stad mer i framtiden än idag, eftersom hemsjukvården i det ordinära boendet på sikt blir ett primärkommunalt ansvar. I det ansvaret kan den basala hjälpmedelsförsörjningen ingå och även habiliterings- och rehabiliteringsansvaret i hemsjukvård.

Hjälpmedelsförskrivning utgör inte någon isolerad insats utan är en integrerad del i hälso- och sjukvårdens processer, där hjälpmedlet ska kompensera för en persons aktivitetsbegränsningar, underlätta behandling eller förebygga komplikationer i en rehabiliteringsprocess. I all vård, inklusive habilitering och rehabilitering, är helhetssynen på personens behov och situation viktig.

Förvaltningen är positiv till att en lagstadgad skyldighet för landsting eller kommun att ta hänsyn till den enskildes önskemål vid tillhandahållande av hjälpmedel införs i hälso- och sjukvårdslagen. Det stärker den enskildes möjligheter att klara det dagliga livet och behålla sina funktioner.

I utredningen föreslås behovsnivåer som den enskilde kan använda för att välja hjälpmedel utifrån. Den enskilde ska också få möjlighet till att lägga till pengar för att få ett annat hjälpmedel än det som erbjuds inom nivån. Vid eventuellt införande av behovsnivåer måste det fortfarande finnas stora möjligheter till individuella bedömningar, så att behovsnivåerna inte begränsar den enskildes tillgång till hjälpmedel. Det är också viktigt att se över ansvarskedjan vid förskrivning och utprovning av hjälpmedel när den enskilde i högre grad väljer och eventuellt äger sitt hjälpmedel själv.

En förutsättning för valfrihet av hjälpmedel är att den enskilde får information om vilka hjälpmedel som finns att tillgå och möjligheten att påverka vilket hjälpmedel som han eller

hon får tillgång till. Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för informationen ökar och kravet på tillgänglig information från huvudmännen förstärks.

RESERVATIONER M.M.

Socialnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), ledamoten Jonas Eklund m.fl. (MP) och tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens remissvar.

2. Socialnämnden beslutar att också säga följande.

Utredningens förslag inskränker kommunernas och landstingens självstyre, som är en viktig demokratisk princip. Vi anser att det nog behöver övervägas om staten verkligen ska bestämma hur hjälpmedelsverksamheten ordnas på lokal nivå.

Vi instämmer för övrigt med förvaltningen om att hjälpmedelsverksamheten inte får bli isolerad från den övriga habiliteringen och rehabiliteringen. Kompetensen hos t.ex. sjukgymnaster och arbetsterapeuter måste tas till vara. Det är också viktigt att ansvar inte faller mellan stolarna när kommuner, landsting och privata företag får ansvara för delar av hjälpmedelsförsörjningen.

En reform får inte innebära att hjälpmedelsförskrivningen blir ännu mer standardiserad och att kvalitetskrav eller individuella behov endast uppfylls för brukare som har möjlighet att betala extra. Det är det medicinska behovet som ska styra valen av hjälpmedel. I synnerhet gäller detta för barn och ungdomar, som ska ha rätt till rätt hjälpmedel oavsett föräldrarnas ekonomiska resurser.

Det är också viktigt, som förvaltningen tar upp, att service och underhåll ska fungera på ett smidigt sätt. Här vill vi lägga till att man bör undvika privat ägande av dyra hjälpmedel. Istället bör det finnas god tillgång till service och underhåll, då brukare ofta behöver sina hjälpmedel kontinuerligt och har svårt att själva ordna reparation. Det kan med fördel införas en andrahandsmarknad, så att man kan få verklig frihet att pröva ett hjälpmedel innan man gör ett avgörande val.

Vi noterar slutligen att kommunstyrelsens funktionshinderråd har lämnat utförliga och tänkvärda synpunkter på utredningens förslag.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av ordföranden Christopher Ödmann m.fl. (MP) enligt följande.

Miljöpartiet de gröna yrkar att äldrenämnden beslutar att återropa förvaltningens förslag och säga följande:

At äldre ska få större möjlighet att påverka val av hjälpmedel är självklart positivt. Men för att den äldre ska kunna göra ett bättre val än idag krävs kvalitativ information om vilka alternativ som finns.

Däremot motsätter vi oss kraftfullt införande av en marknad för hjälpmedel där hjälpmedelsanvändarens ekonomiska styrka blir avgörande för om man kan få rätt anpassat hjälpmedel.

Reservation anfördes av ledamoten Torun Boucher (V) enligt följande.

Vänsterpartiet yrkar att äldrenämnden anför följande synpunkter som svar på remissen:

Alliansen har byggt upp en omfattande ”valfrihetsbyråkrati” inom vården, skolan och omsorgen. Allt större del av samhällsservicen och vården omvandlas till en marknad där medborgarna och brukarna förutsätts skaffa sig tillräckliga kunskaper för att kunna göra rationella

val i frågor som är av yttersta vikt för deras liv och hälsa. Besluten blir alltmer de enskildas ensak och de professionellas roll blir otydlig. Vems är ansvaret när den enskilda har gjort sitt fria val och hjälpmedlet måste bytas ut? Hur många fria val får man göra? Hur mycket blir man utsatt för kommersiell reklam? Kommer det att ställas krav på personalen att hålla sig neutral när de ger information om de olika produkterna, ungefär som vid valet av hemtjänstutförare?

Bland de flitigaste användarna av Fritt val av hjälpmedel i Stockholms län finns de som behöver hörselhjälpmedel. Samtidigt så är det inom denna grupp som de flesta protesterna har inkommit. Dessa protester handlar framförallt om att brukare har känt sig lurade att handla avancerade hjälpmedel till höga priser när de kan få helt fullgod kvalitet inom landstingens upphandlade sortiment. Det är viktigt att landstingen säkerställer att brukarna har rätt information och att landstingen tar det fulla ansvaret för att hjälpmedel inte blir säljarnas marknad.

När man läser detta förslag så skulle man kunna tro att patienten i dag inte har något som helst inflytande över valet av hjälpmedel. Så är det naturligtvis inte. Men för att kunna påverka valet och förhoppningsvis få bästa möjliga hjälpmedel behöver den enskilda stöd av de professionella som arbetar med hjälpmedelsförskrivning. Och det är de professionella som måste ha det yttersta ansvaret för att patienten får bästa möjliga hjälpmedel.

Vi som är brukare och patienter kan inte själva bli kunniga i allt. Vi behöver i stället själva hjälp från experter men vi måste självklart ha möjligheter att påverka. Det nuvarande systemet måste kunna utvecklas för att öka patientens inflytande utan att en ny valfrihetsbyråkrati byggs upp.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S) och Cecilia Obermüller m.fl. (MP) enligt följande.

Utredningen ger upphov till funderingar om frågan om fritt val kan bli en klassfråga. Är tanken att detta ska kompenseras med försörjningsstöd?

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Eva Fagerhem m.fl. (S) och ledamoten Carita Stenbacka Tenezakis (V) enligt följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt anför därutöver följande.

I likhet med förvaltningen är vi i grund och botten positivt inställda till att öka valfriheten när det gäller att bestämma vilka hjälpmedel den enskilde vill använda. Det aktuella förslaget lämnar dock fler frågor olösta och obesvarade. Det är till exempel rimligt att kunna ställa krav på att alla erbjuds en likvärdig hälso- och sjukvård oavsett var i landet man bor och vistas. Vi menar att utredningens förslag i denna del inte nämnvärt bidrar till att göra regelverket mer överskådligt och lättare att förstå, något som hade varit önskvärt.

För att på allvar kunna utnyttja den valfrihet som det föreslagna systemet är tänkt att erbjuda ställs stora krav på den enskilde, till exempel när det gäller att hitta information om vilka hjälpmedel som erbjuds, hur dessa fungerar etc.

De brukare som av olika orsaker är i behov av hjälpmedel för den dagliga livsföringen är i många fall 'svaga kunder'. Vi menar att det är fel väg att gå om man överlåter hanteringen av hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning, liksom information om och service och underhåll av dessa hjälpmedel, till en fri marknad.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S) enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden hänvisar delvis till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Stadsdelsnämnden vill utöver förvaltningens tjänsteutlåtande framföra nedanstående synpunkter.

I likhet med förvaltningen är vi i grund och botten positivt inställda till att öka valfriheten när det gäller att bestämma vilka hjälpmedel den enskilde vill använda.

Det förslag vi har att ta ställning till lämnar dock flera frågor olösta och obesvarade. Det är exempelvis rimligt att kunna ställa krav på att alla erbjuds en likvärdig hälso- och sjukvård oavsett var i landet man bor och vistas. Vi menar att utredningens förslag i denna del inte nämnvärt bidrar till att göra regelverket mer överskådligt och lättare att förstå, något som hade varit önskvärt.

Vi delar också förvaltningens uppfattning att det finns oklarheter, bl. a. vad gäller flera ansvarsfrågor.

För att på allvar kunna utnyttja den valfrihet som det föreslagna systemet är tänkt att erbjuda ställs stora krav på den enskilde, exempelvis när det gäller att hitta information om vilka hjälpmedel som erbjuds, hur dessa fungerar etc.

De brukare som av olika orsaker är i behov hjälpmedel för den dagliga livsföringen är i många fall ”svaga kunder” och har begränsade möjligheter till den rörlighet och den informationsövertag som en fri marknad förutsätter.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (V) enligt följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande och stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Alliansen har byggt upp en omfattande ”valfrihetsbyråkrati” inom vården, skolan och omsorgen. Allt större del av samhällsservicen och vården omvandlas till en marknad där medborgarna och brukarna förutsätts skaffa sig tillräckliga kunskaper för att kunna göra rationella val i frågor som är av yttersta vikt för deras liv och hälsa. Besluten blir alltmer de enskildas ensak och de professionellas roll blir otydlig. Vems är ansvaret när den enskilda har gjort sitt fria val och hjälpmedlet måste bytas ut? Hur många fria val får man göra? Hur mycket blir man utsatt för kommersiell reklam med risk för att brukarna lockas köpa dyrare hjälpmedel än vad som är relevant? Kommer det att ställas krav på personalen att hålla sig neutral när de ger information om de olika produkterna, ungefär som vid valet av hemtjänstutförare?

När man läser detta förslag så skulle man kunna tro att patienten i dag inte har något som helst inflytande över valet av hjälpmedel. Så är det naturligtvis inte. Men för att kunna påverka valet och förhoppningsvis få bästa möjliga hjälpmedel behöver den enskilda stöd av de professionella som arbetar med hjälpmedelsförskrivning. Och det är de professionella som måste ha det yttersta ansvaret för att patienten får bästa möjliga hjälpmedel.

Vi som är brukare och patienter kan inte själva bli kunniga i allt. Vi behöver i stället själva hjälp från experter men vi måste självklart ha möjligheter att påverka. Det nuvarande systemet måste kunna utvecklas för att öka patientens inflytande utan att en ny valfrihetsbyråkrati byggs upp.